

מסורת הש"ס

(א) [לקמן מג.], (ב) לעיל לג., (ג) שבעות לו.; (ד) ונמייח י"ל דלא חשיב אלא הני דאמרי כהדיא דאדם מקנה אכל ר"ש דלא אמר כהדיא אלא שם לקדקד מדביו לא חשיב ועוד דגלוה הכי גריך לתוך אמאי לא חשיב ר"א כר"ש דהמוכר את הספינה. מ"י עה"ג, (ה) מ"י כ"י, (ו) ונמאי שייך למיעבי אמתני דהפא אנתימא הוי ליה למיעבי אי רשא כרנ וסופא ר"ש. מ"י עה"ג, (ז) ונע"פ מוס' ב"ק עב. ד"ה סופא וכו', (ח) נקדושי' כד: גיטין מג.:

תורה אור השלם
1. נפש ב' תחטא ומקלה מעל ב'י ובחש בעמיתו בפקדון או בתשומת יד או בגזל או עשק את עמיתו: או מקצא אגדה ובחש בה ונשבע על שקר על אחת מכל אשר יעשה האדם לתטא קדוה: ויקרא ה כא, כב

גליון הש"ס

גמ' בקא מיניה אב"י מרבה. עיין במשנות מהר"ם יסמן סו ותשנות רשד"ס תפ"ח וי"ד יסמן רמ"ב פארכטו כסוגולא זו:

תוספות רי"ד
ובושת ופגם ה"ה של אב ואע"פ שאל הספיק לגבות ואם מת האב ה"ה של אחיו. פ"י שכיון שנתחייב כב"ד ליתן לאב ככר וזה כהן האב אע"פ שלא גבה ואם מת עד שלא הספיק לגבות אותן דאחין הוו כללה ואם לא הספיקה לעמוד בדין עד שמת האב ה"ה של עצמה לא של אחיו שא"ה האב מוריש זכות בתו לבניו ואילו מתה היא אחר שמת האב אם עמדה בדין עמו ונתחייבו לה גם הקנס כב"ד מורישו לאחים ואם לא עמדה בדין הקנס אינה מורשת אותם לאחים דהכי אמרי' בגמרא כיון דאילו מודה ביה מיטבר אינו ממון להורישו לירושם אבל הברשת והפגם והצער שאין יכול להפטר מןן בהודאתו וה"ה מורישתם לאחי'. וה"ה בכל חבלה דעלמא אע"פ שלא עמד עליהן בדין מורישן אדם לבניו שאם חבל ראובן בשמעון ולא הספיק לתובעו בדין עד שמת יורשיו תובעים אותו אבל אם גבר ראובן שורו של שמעון וטבח ומכר ולא הספיק לתובעו בדין עד שמת אין יורשיו יכולים לתובעו דכל קנסא דינן דאי מודי ביה מיפטר לא הוי ממון להורישו לבניו: עמדה בדין עד שלא בגרה ה"ה של האב וכיון שנתחייב ליתן לאב בעדים דתו לא מצי מודי ומיפטר ומת האב קודם שהספיקה לגבותן ה"ה של אחין ואם לא הספיקה לעמוד בדין עד שבגרה דפקע זכות האב דרחמנא אמו נתן לאבי הנערה

מעשה ידיה. שעשתה בחיי אביה: **אע"פ שלא גנסה**. כגון שכר פעולה: **מס האב הרי הוא של אחים**. דמשכאל לעולם וזה צו האב ולא דמי לקנס דלא הוי ממון עד שעמד בדין ויעידוהו דהא אי מודה מיפטר: **מליאסה**. בגמ' [מג.]. פריך ממאן גביא: **גב' לאביה אינטריכא ליה**. דלא תנן: **מדקא יהיב מפסה**. יניחו דאי לדידה הא אכלה גביה: **אנסם ופיסיתם**. או פיתית: **חייב**. קרן וחומש ואשם אם הודה אחריו כן וזהו אשם גזילות: **שאינו משלם קנס ע"פ עצמו**. אלא על פי עדים וכיון דאילו אודי ליה קמן כשתבעו הוה מיפטר כי כפריה נמי אין זו שבעת כפירת ממון: **אכל משלם נזשם ופגם**. דממונא הוא ואשתכח דממונא כפריה.

ולקמן [סס] מפרש טעמא דרצנן דקא סברי סתם טוען אנסת לא תבעו אלא נזשת ופגם ולא נשכר זה על כפירת קנס: **נעא מיניה אב"י מרבה**. כר נחמני. דרביה הוה: **כיון דעמד בדין**. כבר ואי הוה מודי ליה קמן הוה משלם שכר חייבוהו כ"ד ראשון על פי עדים השתא ממונא כפריה וחייב: **או דלמא אף על גז דעמד בדין**. ואי מודה הוה מיחייב אפילו הכי לא מיחייב ככפירתו קרנן שבעה הוואל ועיקרו קנס ולא חייבה מורה קרנן שבעה אלא על פקדון ותשומת יד וכיוצא בהן: **הפגם אפ שני**. נמי קנסא הוה שהרי ממונו הוה כאחד מן החמורים: **מאי**

אומר לא אנסתי ולא פיתיתי המית שורך את עבדו **הוא אומר לא המית או שאמר לו עבדו הפלת את שיני וסימית את עיני** **הוא אומר לא הפלתי ולא סימיתי** ונשבע והודה יכול **היא חייב ת"ל** יוכחש בעמיתו בפקדון או בתשומת יד או בגזל או עשק את עמיתו או מצא אבידה וכחש בה ונשבע על שקר **ימה** אלו מיוחדין שהן ממון אף כל שהן ממון יצאו אלו שהן קנס **מאי**

אלא דלרצנן נזשת ופגם קא תבע ולר"ש קנס קא תבע אכל אם היה מפרש כהדיא דקנס קא תבע היה עטור לרצנן כמו לר"ש א"כ אמאי צעי אליצא דר"ש טפי מלרצנן דה"ר הוה מני למצעי לרצנן אם פירש דקנס קא תבע ואההיא כרייתא דמייתי בסמון היה לו לקבוע צעיתו לר"ש: **אך דלמא אע"ג דעמד בדין קנסא הוא ומודה בקנס פטור**. כן כתבו ככל הספרים אכל צקונטרס פירש או דלמא אע"ג דעמד בדין ואי מודה ביה מיחייב אפילו הכי לא מיחייב קרנן שבעה כיון דעיקרו קנס ולא הוי דומיא דפקדון דקרא משמע מתוך פירושו דפשיטא ליה לאב"י שהוא ממון לכל שאר דברים היכא דעמד בדין לשלם על פי עצמו או להורישו לבניו דמאי שנא ולא מיציעא ליה אלא לענין קרנן שבעה דווקא משום דכתיב וכחש דבעינן דומיא דפקדון דעיקרו ממון כדפי' וההיא דלקמן דחקו לפרש כן דפריך אב"י בסוף הסוגיא אמתני' דר"ש פוטר כו' וקאמר טעמא דלא עמד בדין הא עמד בדין דקאמר רבה דאמר רבה דהוי ממון לכל דבר אלא דמציעא ליה דווקא לענין קרנן שבעה כדפי' ועוד אמאי אינטריך לשנוי כי קאמר רבה בשאר קנסות ינמא דבקנס דלונס נמי קאמר רבה דהוי ממון לתמחייב פטורא כשעמד בדין דהא אפי' בסוף הסוגיא פשיטא ליה לאב"י דהוי ממון לענין שמתחייב בעמיתו כהנא פטור. כן עמא דלא עמד בדין הא עמד בדין דקאמר רבה דאב"י אפי' בסוף הסוגיא פשיטא ליה לאב"י דהוי ממון לתמחייב כהודאתו ונראה לפרש דאב"י מספקא ליה אליצא דר"ש לפי שמצינו במשנתנו דלר"ש לא הוי ממון להורישו לבניו להכי מציעא ליה אי לא חשיב נמי לר' שמעון ממון לענין קרנן שבעה והודאה אי לאו ואחריויה מציעא ליה כדגרסינן ככל הספרים דהא כהא תליא דאי מיחייב כהודאתו אם כן כבר ליה ממונא ומיחייב קרנן שבעה ואי מיפטר כהודאה אם כן לאו מדיי כבר ליה ולכך הוצרך רבה לקמן לשנוי כי קאמינא ממון הוי להורישו לבניו דלא מצי למימר ממון הוי להתחייב כהודאה דהא מדפטר ליה מקרנן שבעה מכלל דאי מודה מיפטר ולקמן דאמר אב"י הא עמד בדין דמשלם ע"פ עצמו הכי פי' הא עמד בדין ובגרה ומתה דמינה ירית מיחייב קרנן שבעה: **אמר ל"ה ממונא** הוי ומיחייב ע"ייה קרבן שבועה. וה"ה דאי מודה ביה מיחייב ביה מיחייב דהא כהא תליא ליה דאב"י ויש שמוחקין ומיחייב להורישו לבניו קאמר רבנו יצחק דאין למוחקו בשביל כך דהא למאי דמסיק כי קאמר רבה בשאר קנסות הדר ביה דמעיקרא השיב לאב"י דממונא הוי הקנס דלונס ופימיו ונראה לרבינו יצחק דרבה קיבל מרצותיו דממונא הוי והשיב לו תחילה לענין קרנן שבעה וכשתמר לו אב"י חזר צו ואמר לא לענין קרנן קבלתי דממון הוי אלא לענין להורישו לבניו וכן משמע דכשנשבע הקשה לו ממתני' אמאי קשו צה עשרים ותרמין שנין הוה ליה לחזור מדבריו אלא ודאי מרצותיו קבל: **הפלת את שיני וסימית את עיני**. וא"ת מה ייחוד כלי שייך גבי עצד דהא מיד כשהפיל את שינו קנה העצד עצמו דגבי עצד גלי רחמנא שזכה עצמו מיד כשיפיל שינו כדאמר' במרוצה (כ"ד דף עד. וסס) ותו לא הוי קנס ואין לומר כגון שהפיל שינו וסימא את עינו דיוצא בשינו ונותן לו דמי עינו ומייחד לו כלי על דמי עינו או שתבעו על מעשה ידיו ומייחד לו כלי על זה דסימא את עינו אין גריך ייחוד דאין ייחוד גדול מזה שהרי העצד תובע את גופו מרצו שישחררנו ויכתוב לו גט שחרור ואם תאמר פשיטא דלא מיחייב קרנן שבעה על העצד דאפילו רבי אליעזר דדריש רבוי ומיעוטי ומרבה קרקעות לשבעה לענין קרנן שבעה פוטר בפרק שבעת הפקדון (שבעות לו:) דדריש מכל ולא כל והוא הדין בעצדים ויש לומר דאע"ג דנזקרקעות אין קרנן עצבד יש קרנן דהכי נמי אשכחן רבי מאיר דאית ליה דאין נשצנין על הקרקעות ועל העצדים סבירא ליה דנשצנין כדאמרין בהשואל (צבא מיעי'ע דף ק:.)

נערה שנתפתתה פרק רביעי כתובות מב.

לאב"יה נמי פשיטא מדקא יהיב **מפתה**. אע"ג דאיכא למימר דהא דמחייבין מפתה היינו צקטנה דלא שייך צה מחילה וכדלרצנן דאמרי יש קנס במקום מכר מ"מ משמע ליה דנענרה איירי דפשטא דמתני' אאלו נערות דרישא קאי: **רבי שמעון פוטר שאינו משלם קנס ע"פ עצמו**.

תימה לר"י תיפוק ליה דאפי' בעושק והלואה גופייהו דכתיבי צקרא לא מיחייב קרנן אלא כשייחד לו כלי להלוואתו ולעושו קו (כ"מ דף מת). וכלן צקנס מה ייחוד שייך כלן דמיירי בלא עמד בדין דבעמד איציעא ליה לאב"י בסמון ואומר ר"י כגון שייחד לו כלי כך לכשיעמוד בדין צב"ד וימחייב לו יהא כלי זה מיוחד לו לגבות ממנו דמי אונסו וא"ת וכי ינמא דסבר ר"ש דאדם מקנה דבר שלא צא לעולם דאפי' אח"ל דאם אמר כלי זה יהא שכן אם ירדו גשמים היום דחשיב דבר צא לעולם היינו משום דכלי שנותן לו הוה בעולם וזהו צו למפרע כשירדו גשמים והא דקאמר אם ירדו תנאה בעלמא הוה אכל הכא אין נותן לו הכלי מיד אלא שמייחדו לו לגבות הימנו קנס אם יתחייב כשיעמוד בדין והא לא צא לעולם הוה וכ"ת הי"ז א"כ נחשביה כהדי הקן תנאי דחשיב בפרק האומר צקדושין (דף סב: וסס) דסבירא לכו אדם מקנה דבר שלא צא לעולם דהא י' פריך נמי התם ונחשבו נמי ר"ע ואורי' דר"ש מדה ועוד קאמר מדה דייחוד אינו מועיל דשלצ"ל הוה דאינו מתחייב כלל אלא משעת העמדה בדין ואילך ועוד אפי' קונה דייחודו אין כאלו כפירת ממון שאין משלם קנס ע"פ עצמו ואי מודה מיפטר וי' נרצנן אית לכו דאדם מקנה דשלצ"ל ולא מייתי התם אלא אותן תנאים שהזכירו שםס': **ונשבע** והודה **ד"רש מהו**. ק"ק דכהן מתניתין לא פליגי

דאם היה עטור לרצנן כמו לר"ש א"כ אמאי צעי אליצא דר"ש טפי מלרצנן דה"ר הוה מני למצעי לרצנן אם פירש דקנס קא תבע ואההיא כרייתא דמייתי בסמון היה לו לקבוע צעיתו לר"ש: **אך דלמא אע"ג דעמד בדין קנסא הוא ומודה בקנס פטור**. כן כתבו ככל הספרים אכל צקונטרס פירש או דלמא אע"ג דעמד בדין ואי מודה ביה מיחייב אפילו הכי לא מיחייב קרנן שבעה כיון דעיקרו קנס ולא הוי דומיא דפקדון דקרא משמע מתוך פירושו דפשיטא ליה לאב"י שהוא ממון לכל שאר דברים היכא דעמד בדין לשלם על פי עצמו או להורישו לבניו דמאי שנא ולא מיציעא ליה אלא לענין קרנן שבעה דווקא משום דכתיב וכחש דבעינן דומיא דפקדון דעיקרו ממון כדפי' וההיא דלקמן דחקו לפרש כן דפריך אב"י בסוף הסוגיא אמתני' דר"ש פוטר כו' וקאמר טעמא דלא עמד בדין הא עמד בדין דקאמר רבה דאמר רבה דהוי ממון לכל דבר אלא דמציעא ליה דווקא לענין קרנן שבעה כדפי' ועוד אמאי אינטריך לשנוי כי קאמר רבה בשאר קנסות ינמא דבקנס דלונס נמי קאמר רבה דהוי ממון לתמחייב פטורא כשעמד בדין דהא אפי' בסוף הסוגיא פשיטא ליה לאב"י דהוי ממון לענין שמתחייב בעמיתו כהנא פטור. כן עמא דלא עמד בדין הא עמד בדין דקאמר רבה דאב"י אפי' בסוף הסוגיא פשיטא ליה לאב"י דהוי ממון לתמחייב כהודאתו ונראה לפרש דאב"י מספקא ליה אליצא דר"ש לפי שמצינו במשנתנו דלר"ש לא הוי ממון להורישו לבניו להכי מציעא ליה אי לא חשיב נמי לר' שמעון ממון לענין קרנן שבעה והודאה אי לאו ואחריויה מציעא ליה כדגרסינן ככל הספרים דהא כהא תליא דאי מיחייב כהודאתו אם כן כבר ליה ממונא ומיחייב קרנן שבעה ואי מיפטר כהודאה אם כן לאו מדיי כבר ליה ולכך הוצרך רבה לקמן לשנוי כי קאמינא ממון הוי להורישו לבניו דלא מצי למימר ממון הוי להתחייב כהודאה דהא מדפטר ליה מקרנן שבעה מכלל דאי מודה מיפטר ולקמן דאמר אב"י הא עמד בדין דמשלם ע"פ עצמו הכי פי' הא עמד בדין ובגרה ומתה דמינה ירית מיחייב קרנן שבעה: **אמר ל"ה ממונא** הוי ומיחייב ע"ייה קרבן שבועה. וה"ה דאי מודה ביה מיחייב ביה מיחייב דהא כהא תליא ליה דאב"י ויש שמוחקין ומיחייב להורישו לבניו קאמר רבנו יצחק דאין למוחקו בשביל כך דהא למאי דמסיק כי קאמר רבה בשאר קנסות הדר ביה דמעיקרא השיב לאב"י דממונא הוי הקנס דלונס ופימיו ונראה לרבינו יצחק דרבה קיבל מרצותיו דממונא הוי והשיב לו תחילה לענין קרנן שבעה וכשתמר לו אב"י חזר צו ואמר לא לענין קרנן קבלתי דממון הוי אלא לענין להורישו לבניו וכן משמע דכשנשבע הקשה לו ממתני' אמאי קשו צה עשרים ותרמין שנין הוה ליה לחזור מדבריו אלא ודאי מרצותיו קבל: **הפלת את שיני וסימית את עיני**. וא"ת מה ייחוד כלי שייך גבי עצד דהא מיד כשהפיל את שינו קנה העצד עצמו דגבי עצד גלי רחמנא שזכה עצמו מיד כשיפיל שינו כדאמר' במרוצה (כ"ד דף עד. וסס) ותו לא הוי קנס ואין לומר כגון שהפיל שינו וסימא את עינו דיוצא בשינו ונותן לו דמי עינו ומייחד לו כלי על דמי עינו או שתבעו על מעשה ידיו ומייחד לו כלי על זה דסימא את עינו אין גריך ייחוד דאין ייחוד גדול מזה שהרי העצד תובע את גופו מרצו שישחררנו ויכתוב לו גט שחרור ואם תאמר פשיטא דלא מיחייב קרנן שבעה על העצד דאפילו רבי אליעזר דדריש רבוי ומיעוטי ומרבה קרקעות לשבעה לענין קרנן שבעה פוטר בפרק שבעת הפקדון (שבעות לו:) דדריש מכל ולא כל והוא הדין בעצדים ויש לומר דאע"ג דנזקרקעות אין קרנן עצבד יש קרנן דהכי נמי אשכחן רבי מאיר דאית ליה דאין נשצנין על הקרקעות ועל העצדים סבירא ליה דנשצנין כדאמרין בהשואל (צבא מיעי'ע דף ק:.)

עליו הרשאה ולא להקדישו אבל האב מוריש חבלותיו לבניו וגם הבת לאחיה שחורשו הוא וזכה בכל זכותו של אב והרי הוא תחתיו חוץ מן הקנס שאינו חשוב ממון מפני שיכול להודות בו ולהפטר והכא שאינו מוריש האב לבניו משום (דקאמרה בת) דהן שלה ואין אדם מוריש זכות בתו לבניו:

^[דרושה הוספה מקור]

^[דרושה הוספה מקור]

עין משפט ור מוצה

ג א מיי פ"ח מהלכות שבעות הלכה ג:
ד ב מיי שס ומיי פ"ב מכל נערה הל' יב:
ה ג מיי פ"ז מהלכות שבעות הל' ב ג סגמ לאין נחמ:

מוסף רש"י

שאינו משלם קנס על פי עצמו. וכיון דאי אורי לא מחייב לשלמי, כי כבר נמי לא ממונא קא כפר ליה (שבועות לו:). אבל משלם בושת ופגם ע"פ עצמו. הילכך ממונא כפריה, ובגמרא מפרש פלוגמיהו (סו).

תוספות רי"ד (המשך)

ואמר אע"פ שומדה בדין ונתחייב לתת לאב כב"ד ע"פ עדים ששוכר אין יכול להודות ולהפטר עדיין לא זכי בהן האב ואף על גב דבכל קנסא דעלמא מודה ר' שמעון דמשעה שעמד עליו בדין ששוב א"י להפטר בהודאתו הוי ממון ומורישו לבניו הכא פליג שמעון דכתיב ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנערה לא ונתה תורה לאב אלא משעת נתינה וכי"ז שלא באו ליד אב [הם] של בתו הכל הקנס והברשת והפגם והצער. ואם מת האב אינו של אחים אלא של עצמה ואין הלי' כר"ש שהוא יחיד אלא כת"ק דמשעה שעמד עליוהן בדין ונתחייב לו וזה כהן ואם מת האב הן של אחין: מעשה ידוהי של אונסו שמתבטלת מחמת הצער אע"פ שלא גבתה מן המאנס כשמת האב ה"ה של אלו להורישו לאחים כבושת ופגם וממונא הוא פי' וה"ה נמי לרבנן אע"פ שלא עמדה בדין עליהם ומת האב ה"ה של אחים משעשה שבאו לעולם וזה כהן האב ומורישן לבניו. ופי' המורה ולא דמי לקנס דלא הוי ממון עד עמוד בדין ויעידוהו דהא אי מודי מיפטר ואינו גיל דבושת ופגם וצער אינו קנס ואפי"ה תנן במתני' שאם לא עמדה בדין עליוהן לא וזה כהן האב ואע"ג דאילו מודה בהו לא מיפטר. וטעמא דמילתא גיל אע"פ שהן ממון כיון ששריף ליעמוד עליוהן בדין שהרי הן צריכין שומת ב"ד ובאלא בי"ד לא יחייב ליה לא וזה כהן ולא יקראו ממונו עד עמוד בדין עליהם ועד שלא יעמוד בדין עליהם הן של בת אבל מעשה ידוהי ומציאתה שאין צריך לעמוד בדין עליוהן דמסתמא פרע ל' מכוון אע"פ שמוחקין ומיחייב להורישו לבניו קאמר רבנו יצחק דאין למוחקו בשביל כך דהא למאי דמסיק כי קאמר רבה בשאר קנסות הדר ביה דמעיקרא השיב לאב"י דממונא הוי הקנס דלונס ופימיו ונראה לרבינו יצחק דרבה קיבל מרצותיו דממונא הוי והשיב לו תחילה לענין קרנן שבעה וכשתמר לו אב"י חזר צו ואמר לא לענין קרנן קבלתי דממון הוי אלא לענין להורישו לבניו וכן משמע דכשנשבע הקשה לו ממתני' אמאי קשו צה עשרים ותרמין שנין הוה ליה לחזור מדבריו אלא ודאי מרצותיו קבל: **הפלת את שיני וסימית את עיני**. וא"ת מה ייחוד כלי שייך גבי עצד דהא מיד כשהפיל את שינו קנה העצד עצמו דגבי עצד גלי רחמנא שזכה עצמו מיד כשיפיל שינו כדאמר' במרוצה (כ"ד דף עד. וסס) ותו לא הוי קנס ואין לומר כגון שהפיל שינו וסימא את עינו דיוצא בשינו ונותן לו דמי עינו ומייחד לו כלי על דמי עינו או שתבעו על מעשה ידיו ומייחד לו כלי על זה דסימא את עינו אין גריך ייחוד דאין ייחוד גדול מזה שהרי העצד תובע את גופו מרצו שישחררנו ויכתוב לו גט שחרור ואם תאמר פשיטא דלא מיחייב קרנן שבעה על העצד דאפילו רבי אליעזר דדריש רבוי ומיעוטי ומרבה קרקעות לשבעה לענין קרנן שבעה פוטר בפרק שבעת הפקדון (שבעות לו:) דדריש מכל ולא כל והוא הדין בעצדים ויש לומר דאע"ג דנזקרקעות אין קרנן עצבד יש קרנן דהכי נמי אשכחן רבי מאיר דאית ליה דאין נשצנין על הקרקעות ועל העצדים סבירא ליה דנשצנין כדאמרין בהשואל (צבא מיעי'ע דף ק:.)

מאי

שלא ירשאה ולא להקדישו אבל האב מוריש חבלותיו לבניו וגם הבת לאחיה שחורשו הוא וזכה בכל זכותו של אב והרי הוא תחתיו חוץ מן הקנס שאינו חשוב ממון מפני שיכול להודות בו ולהפטר והכא שאינו מוריש האב לבניו משום (דקאמרה בת) דהן שלה ואין אדם מוריש זכות בתו לבניו:

^[דרושה הוספה מקור]

^[דרושה הוספה מקור]